

II. SVETOVÝ FENOMENOLOGICKÝ KONGRES V MEXIKU

V dňoch 10.-18. septembra 1995 sa konal v druhom najväčšom mexickom meste Guadalajara II. svetový fenomenologický kongres o fenomenológii života (*Phenomenology of Life and the Human creative Condition*). Zorganizoval ho Svetový fenomenologický ústav (World Phenomenology Institute) v Belmonte pri Bostone (pozri FILOZOFIA 48, 1993, č.12) v spolupráci s mexickým Ústavom geštal terapie západného regiónu (Instituto de Terapia Gestalt Region Occidente) na pôde jednej z miestnych univerzít (del Valle de Atemajac).

Odznelo tam na šiestich plenárnych zasadnutiach a ešte väčšom počte sekcií a dielni vyše 70 referátov za účasti stovky odborníkov na fenomenologickú filozofiu, ako aj odborníkov na iné smery a disciplíny, sympatizujúcich s fenomenologickým hľadiskom. Prišli zo všetkých kontinentov a z vyše dvadsiatich krajín, pričom najviac boli zastúpené hispanofónne krajiny, USA, Kanada, Poľsko. Ale nechýbali ani účastníci z Bulharska, Rumunska, Slovenska či Juhoafrickej republiky.

Skutočnosť, že takýto kongres sa konal aj po druhýkrát v hispanofónnom prostredí – 1. svetový fenomenologický kongres sa konal v r. 1988 v španielskom Santiagu -, svedčí o tom, že na rade je španielska fenomenológia a španielčina ako moderný filozofický jazyk a že bude treba prehodnotiť doterajšie vymedzenie kontinentalnej filozofie, ktorá ostatne prežíva dlhodobú krízu.

Z tematického hľadiska je kongres zavŕšením 15-ročnej výskumnej práce Svetového fenomenologického ústavu, orientovanej na problematiku filozofie života. Zároveň sa tak potvrdzuje téza, že jedným z možných vyústení fenomenológie je (fenomenologická) filozofia života. Na strane druhej sa toto vyústenie situuje na osi ontologicko/poietického. Už toto prekračuje pôvodnú Husserlovu systematiku. Toto prekročenie sa ešte umocňuje interdisciplinárnym prístupom. Na pretras sa dostala prakticky celá filozofická problematika minulosti i dneška, traktovaná z hľadiska antropologického, psychologického, psychiatrického, biologického, literárneho, historického, hermeneutického, náboženského, ekologického a informatického.

A.-T. Tymieniecka, prezidentka Svetového fenomenologického ústavu, vo svojej inauguralnej prednáške (*Ontopoietická sebaindividualizácia vo 'veľkom životnom pláne'*) nadviazala na svoju trilógiu *Logos a život* (*Logos and Life* I, II, III, Dordrecht, 1988-89), pričom sa viac sústredila na kľúčové pojmy svojej fenomenológie života: sebaindividualizácia života, vyjadrujúca pra-ontologickú evidenciu, že život znamená individualizáciu, tvorivý akt ľudského bytia, ktorý je centrom, z ktorého vychádzajú lúče poriadku, a ktorý je aj hľadaným archimedovským bodom Tymienieckej koncepcie, ľudský údel, ktorý je v základe tvorivého aktu. Spomedzi historických podôb monistickej ontológie (ktorú

preferuje) sa tentoraz zamerala najmä na Leibniza a Herakleita z Efezu s jeho „veľkým životným plánom“.

V úvodnej prednáške A. Rosales (Venezuela) načrtoľ panorámu fenomenológie v Latinskej Amerike, kam ju uviedol Ortega y Gasset – bude mu venovaná zvláštna sekcia – počas svojho pobytu v Buenos Aires v r. 1916. Tu aj založil známy časopis *Revista de Occidente* (Revue Západu) uverejňujúci preklady vtedajších nemeckých mysliteľov, a najmä fenomenológov, ako napr. M. Schelera. Mexiko sa spolu s Argentínou čoskoro stalo najdôležitejším filozofickým centrom, kde sa fenomenológia prijala ako obrana proti pozitivizmu. Mexičan A. Caso je aj autorom vôbec prvej práce o Husserlovi v španielčine (*La Filosofía de Husserl*, 1934), ktorý založil aj vlastnú školu. Do Mexika emigrovalo aj niekoľko španielskych profesorov (J. Xirau, E. Nicol a i.).

Spomedzi reprezentantov ostatných latinskoamerických krajín uveďme aspoň za Argentínu F. Romera a C. Astradu, a najmä A. Aguirreho, dobre známeho aj v Európe, za Chile C. Cordúa(ovú), J. Millasa, za Kolumbiu L. E. Nieto Artetu, C. Betancurra, G. H. Vásqueza, za Peru C. C. Fernandinioho a F. Alarca, za Uruguay J. L. de Aceveda, za Venezuelu J. D. Garcíu Baccu, a M. Granella.

Na prvom plenárnom zasadnutí (*Husserlovo tušenie „vedeckej filozofie života“*) odzneli príspevky o predchodcoch fenomenológie života (Th. Celms, Leibniz). Tu mal vystúpiť aj vynikajúci španielsky fenomenológ F. Montero Molinar, ktorý tesne predtým (4. sept.) zomrel.

Druhé plenárne zasadnutie (*Bios, jeho nosníky*) prinieslo ďalšie porovnania s Husserlom (N. Hartmann, Scheler, Bergson, Lorenz).

Tretie plenárne zasadnutie (*Ontopoietická expanzia*) spolu so sekciami sa týkalo rôznych úrovní vedomia (časového, predreflexívneho, emotívneho), životných okruhov, umeleckého výrazu v historických premenách kultúry a rozvoja intersubjektivít.

Štvrté plenárne zasadnutie, rovnomenne s témou kongresu, sa konalo v znamení ľudskej tvorivosti, t.j. života v literatúre, poézii, vede a umení vôbec.

Piate plenárne zasadnutie (*Spoločný priestor: ja a druhý*) bolo venované fenomenológii kultúry vrátane jej patologických prejavov (duševná choroba a jej terapia). Tu mali príležitosť aj pracovníci geštaltistického liečebného ústavu v Gauadalajare prezentovať svoje skúsenosti z psychoterapeutických dielní i svoje publikácie. V rámci tohto zasadnutia sa tak prezentovala a diskutovala práca M. Jarquína Marína, predsedu Organizačného výboru kongresu, *Úvahy o svete duševnej deficiencie*.

Šieste a posledné plenárne zasadnutie (*Jednota všetkého, čo je nažive*) bolo venované sčasti aplikácii fenomenológie na ekológiu, sčasti fenomenologickému pojmu života. Ak Tymienieckej inauguralná prednáška predstavovala jeden pól kongresu v zmysle prekročenia fenomenológie v smere fenomenológie života a v husserlovskom duchu, príspevok F. Laruella (Francúzsko) (*Fenomenologická identita fenomenológie*) predstavuje akýsi druhý pól a aj patril medzi najživšie diskutované príspevky na kongrese. Podľa Laruella fenomenológia nedokázala naplniť svoj telos, t.j. stať sa prísnu vedou, a tak štafetu museli prevziať heideggerovské „poématické“ myslenie na jednej strane a derriovská dekonštrukcia na strane druhej. On sám si predsavzal dospieť k fenomenológii ako

transcendentálnej vede cez radikálnu „non fenomenológiu“, rovnako vzdialenú od fenomenologického života a fenomenológie života, s inou metódou než sebazaloženie, sebaefekcia, a s iným pojmom reálna, ktorým je „zážitok-bez-života“. Táto „non fenomenológia“, ktorú nesmieme zamieňať ani s metafenomenológiou, ani s nadfenomenológiou, je definovaná aj inou (reálnou) identitou, odlišnou od logického princípu identity. Odhliadnuc tak od skutočnosti, že už Husserl chápal fenomenológiu ako radikálnu (seba)kritiku fenomenológie samej, Laruelle by bol potreboval viac priestoru, než poskytuje kongres, aby bol jeho projekt „transcendentálnej vedy“ pochopiteľnejší a uchopiteľnejší.

Tento kongres v Guadalajare nebol jediným fenomenologickým podujatím v tomto roku. O mesiac neskôr sa konalo medzinárodné kolokvium v Bordeaux (Francúzsko) na tému *Kognitívna aktuálnosť. Výzvy naturalizácie*. Možno však konštatovať, že Svetový fenomenologický ústav ostáva jediným fórom, ktorý dokáže spojiť odborníkov na fenomenológiu či odborníkov fenomenológiu aplikujúcich a pochádzajúcich z rôznych kútov sveta.

Príspevky, ktoré na kongrese odzneli, ako aj tie, ktoré pre neprítomnosť prihlásených účastníkov neodzneli, budú uverejnené v jednom (či viacerých) budúcich zväzkoch (ktorých počet už presahuje číslo 40) ročenky *Analecta Husserliana*, vydávanej A. – T. Tymienieckou vo vydavateľstve Kluwer Academic Publishers (Dordrecht-Boston-London).

Jozef Sivák

PhDr. Jozef Sivák, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR

PRÍTOMNOSŤ MINULOSTI, ČI MINULOSŤ PRÍTOMNOSTI?

V samotnej prítomnosti je podľa slov Jana Patočku okrem **eminentnej prítomnosti** aj niečo také ako **prítomnosť neprítomného**. Prítomnosť sama osebe nie je možná. Prítomnosť je možná len vtedy, keď je taktiež minulosť a budúcnosť. Minulosť a budúcnosť sú prítomné ako **ne-prítomné**. Minulosť sa ukazuje ako skúsenosť. Minulé skúsenosti sa zachovávajú v bezprostrednej pamäti.

Tieto Patočkove úvahy vystihujú podľa mňa intencie i ducha bratislavského stretnutia intelektuálov pri príležitosti piateho výročia úmrtia Milana Šimečku, na ktorom nechý-